

Rasa KARVELYTĖ

Artėjant Tarptautinei teatro dienai, kovo 27 - ąjai, ilgametę Juozo Miltinio dramos teatro aktorę, Astą Preidyte, pasitinka gražus 60 - tasis jubiliejus.

Keturiasdešimt penkerius metus į Juozo Miltinio dramos teatro sceną kylančią aktorę puikiai žino ne viena teatro gerbėjų karta. Panevėžyje žengti pirmieji jos profesionalūs žingsniai, čia pelnytos pirmosios sužavėtų žiūrovų ovacijos, čia susidurta ir su pirmąja kritika. Viso to A. Preidyte laukia kas kartą stojant prieš žiūrovą, nes jis - didysis aktorės egzaminatorius. Su teatro aktore kalbėjomės dar vasario pabaigoje, prieš paskelbiant visuotinį karantiną ir atšaukiant visus kultūrinius renginius. Kovo pabaigoje, per Tarptautinę teatro dieną ir savo jubiliejinį gimtadienį, ilgametė teatro aktorė turėjo pristatyti pirmąjį savo režisuotą monospektaklį „Kastingas, Kastingas, Kastingas!“. Aplinkybėms taip susiklosčius, spektaklio premjera perkeliama vėlesniam laikui, na o pokalbiu dalinamės dabar.

Asta, netrukus švęsite savo 60-ąjį jubiliejų. Žiūrint į jus sunku patikėti, jog teatre pasitinkate jau 45-ąjį sezoną. Kaip keitėsi jūsų požiūris į pasirinktą profesiją? Su kuo tapatinote aktorystę pirmą kartą žengusį į profesionalią sceną ir dabar?

Niekas nepasikeitė. Aš įsitikinusi, kad esu absoliučiai savo rogėse ir tai, ką darau, ką atradau man labai patinka.

Kad ir kokie keliai, keleliai pasitaikė, gyvenimas yra tarsi vėrinys, sudėliotas iš įvairiausių karoliukų: gėrio, grožio, šiek tiek liūdesio.

Aktorystė - mano gyvenimas, mano priaugusi oda ir niekada nebuvo net paanalizavusi kitos profesijos, jog galėčiau išeiti kažkur kitur.

Kaip dažnai atsigręžiate į savo kūrybos pradžią? Ir ar yra ką Asta Preidyte, jeigu turėtų galimybę, keistų?

Netgi pačiais sudėtingiausiais periodais, kurių, esu įsitikinusi, būna pas visus, nepaisant visų sunkių išbandymų, kada jautiesi it svarstyklės - tai aukštai, tai žemai, - nieko nenorėčiau keisti. Įvairūs išbandymai tik sutvirtino siekį būti ir ieškoti.

Sukaupėte nemenką patirties bagažą. Jūsų įdirbis bei duoklė scenai 2005-aisiais įvertinta ir aukščiausiu balu - Auksiniu scenos kryžiumi (už Margaritos vaidmenį to

paties pavadinimo spektaklyje, rež. A. Kéleris). Ar galima sakyti, jog šis vaidmuo jums, kaip aktorei, padarė didžiausią įtaką, jums buvo iš tiesų lemtingas?

Čia tas pats, jeigu mamos paklaustumė, kuris jai vaikas brangesnis. Kurį pirštą nupjautume - tas ir būtų skausmingiausias.

Ir iki to apdovanojimo buvo labai gražių darbų, kuriais nuoširdžiai didžiuojusi. Nors jie taip akivaizdžiai ir nebuvo įvertinti, jie mano teatriniam gyvenime įbrėžė didelį rėžį.

Tie, kurie žino medžiagą, žino ir tai, jog Margarita - mama, mylimoji, visa moteriškoji pusė, kuri liečią kiekvieną moterį.

Viskas tiesiog sprogo, nes medžiaga leido maudytis tame, bet tuo pačiu teko būti ir labai atsakingam už kiekvieną žodį, kiekvienas ieškomas, siekiamas peripetijas.

Margaritos vaidmeniui buvo subręsta. Tai buvo tikra pritvinkusi branda tiek kaip aktorei, tiek kaip moteriai ir todėl ji vainikavosi Auksiniu scenos kryžiumi.

Kaip auginote ir tebeauginote savo asmenybę po to, kai, rodos, jau pasiekėte aukščiausiąjį laiptelį? Juk visi aktoriai svajoja apie Auksinio scenos kryžiaus įvertinimą.

Naujame spektaklyje yra sakinytis, kuris atliepia visą aktorystės pagrindą: sėkmė ir įvertinimas yra mūsų profesijos DNR. Tai - užkoduota mūsų profesijoje ir mes turime to siekti.

Jeigu ateini tik šiek tiek pabūti, tik pastriksėti puse kojos - nieko nebus. Pirmiausia, išeiti prieš žiūrovą yra didelė atsakomybė. Žiūrovas yra negailestingas: arba tave priima, arba atmeta. Todėl turi kas kartą būti pasiruošęs, su visa atsakomybės našta, nes jeigu to nėra - tokia profesija būtinai pakiš koją ir paslysi. Manau, jog nė vienas aktorius to nenori.

Kurį laiką scenoje jus matėme rečiau. Sugrižote kartu su jaunosios kartos režisierės Kotrynos Siaurusaitytės spektakliu „Pašnekesiai mėnesėtą naktį“. Ar toji tyla jums buvo reikšminga, ką nors įnešė į jūsų kūrybinį gyvenimą?

Pastaruosius porą metų iš tiesų buvo meniška savęs įvertinimo pauzė ir nors labai rimtų pokyčių neįvyko, į viską galėjau pažvelgti iš šalies.

Paprasčiausia situacija: jeigu matant spektaklį, kuris vyksta be tavęs, jame nenori dalyvauti - nėra taip ir blogai. Bet jeigu žiūri ir galvoji, jog labai norėtum ten būti vietoje kažko ar

dubliuojant, vadinasi, sraigtelis jau yra užsisukęs ir jo nebesustabdysi.

Žinoma, keli metai nuėjo ir nebegriš, bet niekada nestovėjau vietoje, visada užsiėmiau skaitymais tam, kad neprarasčiau įgūdžių.

Mes, aktoriai, esame kaip sportininkai. Mes privalome išeiti į sceną geriausios formos, nes ją prarasti galima labai greitai: vieną dieną liežuvis tiesiog gali pradėti kliūti už dantų...

Netrukus turėjote debiutuoti ir kaip režisierė, statote spektaklį pagal Lucian Bleanu pjesę „Kastingas, Kastingas, Kastingas!“. Kas jus pastūmėjo įsigyventi ne tik į pagrindinį vaidmenį, bet ir imtis spektaklio režisūros?

Esu įsitikinusi, jog Visata mus kažkoku būdu išklauso: būna norų, troškimų, kurie tampa kūnu.

Viskas atėjo netikėtai. Gruodžio mėnesį buvau Sakartvelo Tarptautiniame teatrų festivalyje Batumyje. Ten susipažinau su labai daug iškilių žmonių: režisierių, vertėjų, kritikų, visuomenės veikėjų, kurie yra neabejingi teatrui. Tai buvo labai turtinga ir turininga savaitė.

Ten susipažinau ir su mano naujosios pjesės autoriumi Lucian Bleanu. Mes nieko vienas kitam nežadėjome, bet visą savaitę gvildenome teatro temą, nuo to nė sekunde nebuvome nutolę.

Grižus, L. Bleanu man parašė, jog turi dovanų – pjesės vertimą. Štai tada ir pradėjo suktis idėja, jog turiu patirtį ir galiu tai padaryti.

Nežinau, galbūt manęs laukia Damoklo kardas, gal kas galvą nukirs dėl mano darbo. Bet vis tik tikiuosi, kad bent kažkas ir pasidžiaugs.

Manau, jog režisūra iš esmės buvo užprogramuota, bet kada tai įvyks, nežinojau ir pati, o štai dabar – teks tuo užsiimti.

Ar pati medžiaga iš karto jums pasirodė artima?

Tūkstantis „taip!“. Perskaičiau ją rusų kalba, bet man tekstas, tema buvo tokie artimi, todėl iš karto „pasirašiau“. Būna, jog prieini, nueini ir vėl prieini prie medžiagos, bet šį kartą iš karto sušukau „eureka!“.

Pjesės autorius tarp pagrindinės herojės, neįvardintos, į kastingus bevaikštančios aktorės ir žiūrovų nuo pat spektaklio pradžios bando megzti ryšį. Pati į sceną lipote

**nesuskaičiuojamą kiekį kartų, bet ar jums visuomet lengva stoti prieš žiūrovą?
Kokios publikos būta: gal iki šiol menate kokį nors įvykį spektaklio metu?**

Ruošiantis spektakliui (dar prieš premjerą) visuomet ateina laikas, kai ima reikėti žiūrovo. Reikia reakcijos, atsako, pasitikrinimo, ar susikalbi, pasieki žiūrovą. Kiekvieną dieną turime vis kitą žmogų salėje ir jeigu neužmezgame pokalbio, vadinasi, esame prapuolę, kažką neteisingai darome.

Visada laikiu žiūrovo. Tai yra mano egzaminatoriai, kurie gali būti žiaurūs, gali būti švytinčiomis akimis ir kreivomis šypsenomis arba tai gali būti visiškai beapeliacinis priėmimas, kai žinai, jog tavęs laukia.

Atsistoti prieš publiką nebijau. To mane išmokė poezijos skaitymai, kuriuose neturi jokios pagalbos iš partnerio – esi vienas prieš visus. Pjesėje „Kastingas, Kastingas, Kastingas!“ ir turėsiu stoti viena prieš žiūrovą.

Šis pastatymas - monospektaklis, o pasakojamas naratyvas nejučiomis gali būti tapatinamas ir su jūsų asmeninėmis patirtimis, retrospektyviai žvelgti į jūsų kūrybą. Esate iš tų aktorių, kurios eina į kastingus ar kantriai laukiate tik jums adresuotų vaidmenų?

Pjesėje iš tiesų yra nemažai sąsukų. Gyvenime daug būta prisistatymų, tik jie nėra tokie ryškūs kokie pavaizduoti medžiagoje – juk meniškoji pusė turi būti šiek tiek utriuota.

Mano nuomone, drungnas vanduo niekada netraukia: arba karštis yra, arba nėra.

Spektaklis - vienos dalies groteskas, kuriame, rodos, netrūks nei kandaus sąmojo, nei akimirkai susimąstyti priverčiančios didaktikos. Jums per kūrybinį laikotarpį teko įkūnyti tiek komiškus, tiek ir tragiškus vaidmenis. O ko jūsų asmenybėje daugiau, kas artimiau: komizmas ar drama?

Manau, kad yra visko. Nors atsimenu, jog pirmąjį kartą vaidinant komedijoje „Paskutinysis iš aistros kamuojamų meilužių“ buvo velniškai sunku: publika juokiasi, o vaidmens atlikėjui scenoje reikia išgyventi tragediją. Buvo labai sudėtinga, reikėjo save valdyti.

Šitoje pjesėje L. Baleanu man leido improvizuoti: ką noriu atimti, pridėti savo interpretacijas. Reikia iš savęs, iš situacijų, iš gyvenimo mokėti pasijuokti. Toks žaidimas yra daug smagiau priimamas negu labai sureikšminti kūrybiški ieškojimai.

Kas artimiau man? Priklauso nuo pačios medžiagos. Visada turi atsiduoti tiek tragedijai, tiek

dramai ar komedijai, ištraukti iš medžiagos pagrindą ant kurio pats nepaslystum (nors kartais būna labai pavojingų užkampių) ir atiduoti visą energiją, nes kitaip įvyksta mano jau minėtas nesusikalbėjimas su žiūrovu. Negali būti tik šalia spektaklio.

Neretai žiūrovas ima ir sutapatina aktorių su personažu. Ir nors aktoriai į tai žiūri su lengva šypsena, manau, jog tai nėra blogai – vadinasi, pavyko: ir tavyje, ir žmonėse personažas išgyveno, jam pavyko sukurti atskirą gyvenimą.

Užbaigiant pokalbį norėtusi dar kartą žvilgtelėti į pradžią. „Uždarėme konservatorijos duris ir supratome, kad ten už durų liko patys geriausi mūsų metai“, – rašoma L. Baleanu medžiagoje. Papasakokite apie savo studijas, apie Maestro Juozo Miltinio mokyklą ir pamokas, kurias būtina perduoti iš kartos į kartą.

Ateities aktoriai visi taip gerai žino, kas jie yra, taip supranta savo misiją ir taip tame tikri...bet gyvenimas ima ir dažnai pakoreguoja jų svajones, dažnai visai ne į tą pusę, apie ką buvo svajota.

Su savo pirmuoju mokytoju Juozu Miltiniu aš teturėjau šešerius metus, bet su laiku jo mokymai ateina kaip potvynis, jie užvaldo. Labai dažnai atrandu tokius gerus pamokymus, tik kartais šiuolaikiniame bėgime, mene, tie pamokymai, deja, nebetenka prasmės.

Bet tuomet žiūrovai – lakmuso popierėlis, – pasako, kas yra kas, tai yra gerai ar blogai.

Mūsų studijos buvo pragariškos ir tik jaunas žmogus galėjo tai padaryti. Mums buvo sudarytos sąlygos mokytis konservatorijoje, nors visi dirbome, turėjome pakankamai rimtus darbus. Neakivaizdinio skyriaus nebuvo ir mes stacionaro programą turėjome išmokti naktimis. Galbūt vieną dalyką žinojome daugiau, kitą mažiau, bet buvome visi tokio amžiaus, kad mums buvo gėda nežinoti. Dabar aktoriai žino linkmę kur ieškoti informacijos.

Vis tik tą laiką prisimenu su šypsena. Įgavome didelę patirtį, sutikome labai gražių, aukšto lygio žmonių. Ir nors tempai buvo nežmoniški, esu dėkinga likimui už tokį išbandymą.

Su aktoriais jau taip yra: sužinai abėcėlę, bet su kiekvienu režisieriumi, pjese turi tapti vis kitu. Mokaisi visą gyvenimą ir laikai egzaminus ne prieš du, ne prieš keturis egzaminatorius, bet prieš visą publiką. Išlaikyti šį egzaminą reikia aukščiausio lygio. Aktorystės mokaisi visada ir negali pasakyti: „aš jau baigiau“. Baigei, vadinasi – viskas, taškas. Turi būti perspektyva, kurioje viskas turi būti geriau.

Interviu su Auksinio scenos kryžiaus laureate, aktore Asta Preidyte

